

17. Rylov, K. (2022). Formula brytantsia. Yake poslannia ukrainsiam zashyruvav Benksi u hrafti v Kyievi ta Borodiantsi [Formula Britannia. What message to Ukrainians did Banksy encode in graffiti in Kyiv and Borodianka]. Retrieved from <https://focus.ua/uk/culture/537713-sem-graffiti-benkisi-v-ukraine-kakoe-poslanie-zashifroval-hudozhnik>

18. Svitlove hrafti [Light graffiti]. Retrieved from <https://www.legaltechnique.org/articles/mir/svetovoe-graffiti-bull-novosti-v-fotografyah.html>

19. Svetovoe graffiti ot Bena Mettiusa (foto) [Light graffiti by Ben Matthews (photo)]. Retrieved from <https://artukraine.com.ua/n/svetovoe-graffiti-ot-benamettyusa-foto/#.ZCxQd3bP3Dc>

20. Stanislavska, K. I. (2016). Mystetsko-vydovshchni formy suchasnoi kultury [Artistic and performing forms of modern culture] (2nd ed.). Kyiv: NAKKIM.

21. Freestyle. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=dHg7twHelrw>

22. Graffiti. Retrieved from <https://graffiti-lviv.at.ua/index/shrifti/0-4>

Valentina Petrivna Martynova, Methodologist of the Department of Pedagogy and Psychology, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Kyiv, Ukraine, Valentynamartynova54@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0009-4858-5582>

Graffiti: Opportunities for familiarization in art classes

The article is devoted to the topic of modern street painting – graffiti. The essence of the concept, the peculiarities of the functioning of teenage and youth graffiti, the history of the development of graffiti as a social phenomenon, its varieties and styles, and their application in the social environment are considered.

The essence and classification of graffiti as a socio-cultural phenomenon, its historical origins and nature, psychological motives, aesthetic value, decoding the content of texts, etc. have become the subject of national and international research. Scientists believe that it is impossible to study graffiti as a social phenomenon in isolation from the historical context and cultural traditions of the country where they were performed and recorded.

The multiple meanings and multifaceted nature of graffiti make it impossible to give a single definition. Scholars consider graffiti as a social phenomenon and attribute it to the cultural and artistic forms of modernity. Furthermore, they identify graffiti as a communication phenomenon that has its own symbolic system and code and manifests itself in two directions: intra-graffiti, which involves dialogue of internal graffiti culture and within the limits of the graffiti code, and extra-graffiti – as a dialogue of graffiti with the outside world. Classifying the phenomenon of graffiti as an independent genre of modern art is a debatable issue.

Graffiti is called "street art" and part of modern society accepts it as a destructive phenomenon. The form of expression of graffiti creators is considered vandalism. However, there is an understanding that graffiti cannot be controlled or eliminated by imposing a ban on it. We should be investigated graffiti by involving social institutions, which will help bring the phenomenon of graffiti to a new level of its humanization and constructive solution.

Despite the complexity of the problem, the author offers to familiarize modern students with the phenomenon of graffiti in art classes. Textbooks on "Art" for 6th-grade students, methods, and visual material for perception and discussion with students were analyzed. Working with schoolchildren, teachers should focus on various aspects of this concept – artistic, social, moral, etc. In addition, educators should teach students to evaluate information critically about graffiti and its value for society, as well as to promote their research initiative and creative self-realization.

Key words: graffiti, graffiti artists, graffiti slang, street art, street art, bombers, writers, youth subculture.

Стаття надійшла до редакції 18.06.2023 р.

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-2\(108\)-41-45](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-2(108)-41-45)

УДК [028.17 : 808.55] : 37.091.2

Наталія Євгенівна Мирополюська,

доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти Інституту проблем виховання НАПН України, м. Київ, Україна, natalia.myropolska@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7469-5111>

АУДІАЛЬНА ТЕАТРАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ: ВИХОВНИЙ АСПЕКТ

На основі продуктивного аналізу певних історичних віх процесу естетичного виховання в закладах загальної середньої освіти окреслено коло проблем, серед яких виділяється домінування візуальних медіа над текстуальними і, звідси, мовленнєва недбалість учнів, що шкодить позитивному спілкуванню і способу взаємодії між ними, примітивізація сприйняття та мислення.

Запропоновано оновлення естетико-виховного процесу старшокласників із використанням аудіальної театральної комунікації, що спирається на такі засоби виразності, як голосові контрасти, відтінки, напівтони. Це надає можливостей учням через голос сприйняти й відтворити в уяві долю персонажів художніх творів, зокрема й відтворених у театральних постановках, тим самим формуючи їхнє емпатійне поле.

Ключові слова: естетичне виховання, старшокласники, емпатійне поле, аудіомедіапростір, аудіальна театральна комунікація.

Актуальність наукової проблеми. Новий контекст соціального життя, викликаний сьогодишньою драматичною ситуацією в Україні, вимагає оновлення виховного процесу на фундаменті духовних настанов внутрішнього існування людини, серед яких на перший план виступають розвиток світоглядного та почуттєвого досвіду, любов до Батьківщини. Саме такі концептуальні орієнтири в межах конкретних історичних періодів звучать як у творах видатних мислителів, так і в найкращих надбаннях **драматичного мистецтва**, що вивіщують людину, яскраво втілюючи думки щодо життя в усій багатоскладності та багатоманітності.

Слово супроводжує кожного з нас від народження до останнього подиху. З першого періоду становлення віт-

чизняної наукової думки в пам'ятках церковно-вчительської літератури розв'язуються питання, пов'язані з його виховними вимірами. «Слово про Закон і Благодать» – «по суті перша пам'ятка давньокиївської культури митрополита Київського Іларіона» [1, с. 80] – оспівує предків – князів Володимира і Ярослава, які уславилися одночасно своєю мужністю і піднесенням мистецтва в країні. Виокремивши такі риси, як звитяга і законслухняність, Іларіон з повагою нагадує, що за часів Володимира з'явилися ікони святих, Київ прикрасився золотом і сріблом, а церква Благовіщення, побудована Ярославом над Золотими воротами, стала дивом і славою на всі навколишні країни [3].

Певне нівелювання саме таких морально-естетичних підвалин українсь-

кої педагогіки, незацікавлене ставлення до гуманітарного боку проблеми призвело сьогодні до небезпеки для молоді захлинутися стихійним інформаційним потоком і відсутності мотивації в учнів ефективно сприймати високодуктивні ідеї. Захоплення інформаційним простором, де досить легко й успішно «штампують» споживачів медіапродукції, залишає позаду потужний матеріал, і «виникає знекорінена <...> свідомість, яка безпорадно піддається всім навіюванням, тобто стає вразливою до психічних епідемій» [17, с. 205].

Багато творів драматичного мистецтва скеровані на активне становлення юних захисників Вітчизни, готових відстоювати гідність і честь та захищати від хаосу та агресії. Але це відбувається тільки тоді, коли сенсорні рівні тексту знайдуть відгук, а отже і підготують перехід учнів до сприймання слова не як денотативного нейтрального позначення, а як слова, що піде «між людьми» [15, с. 419]. І тут позитивну роль, ймовірно, може зіграти **аудіомедіапростір**, запитаний сьогодні старшокласниками чи не найбільше: постійне носіння навушників стало дуже комфортним для учнівського психофізичного стану. Передбачаємо, що завдяки заповненню аудіоефіру хоча б почасти натхненною мовою аудіокниги чи аудіотеатру, учень зможе наблизитися до пізнання широкого кола смисложиттєвих проблем шляхом мимовільного переживання тих же емоцій, які він спостерігає у героїв творів, а отже, це викличе здатність проникати у внутрішній світ іншої людини і пізнавати її душевний стан. Емпатія зумовлена відповідним життєвим досвідом і вже розвинутих добротою і чуйністю, емоційним відчуттям. Важливо, щоб емпатійне поле учня було готове для розуміння Іншого, даючи здатність отожднювати себе з іншою людиною.

Аналіз останніх досліджень. На сьогоднішній день означена тематика щодо поєднання значущості естетично-патріотичного виховання і ролі медіапростору в житті сучасних школярів ще не стала ключовою. Переважна більшість робіт абсолютизує технократичний підхід до проблеми

виховання, а цифровий дискурс привів практично до зникнення гуманітарного аспекту, пов'язаного зі сферою людської чуттєвості, до «повного змішування реального та віртуального світу» [16, с. 190].

Огляд ключових слів останніх за часом статей на естетично-виховну тематику (*віртуальна комунікація, комунікативна компетентність, включення в діяльність, економний стиль спілкування, графічні об'єкти* тощо) не настроює на зустріч з об'єктами краси. Навіть у циклі такого навчального предмета, як «Мистецтво», на перший план виступає проблема «ефективного комуніканта», «опанування значної кількості інформації», «технологічна карта уроку» тощо.

Аналіз сучасних публікацій, пов'язаних з упровадженням мистецтва в школу, показує, що не приділяється уваги виховному аспекту. Хоча з'явилися і цікаві «живі» заходи, що проходять, як квести, наприклад, на такі теми: «Іван Мазепа та Києво-Печерська Лавра», «Тарас Шевченко і Києво-Печерська Лавра», що пов'язані не з цифрою, а зі словом та історичними пам'ятками (О. Гончарко, С. Коганов) [7]. Але подібні заходи стосуються позакласної і позашкільної роботи.

Не можна не погодитись з М. Чурсіним, який, замислившись над питанням, чи залишиться виховання суто людським заняттям в недалекому майбутньому, передбачає, що радикальне впровадження технологій може замінити виховання в традиційному смислі на програмне регулювання поведінки людини. І тому людство має зберігати за собою стратегію власного розвитку [14, с. 261–262].

А на думку Л. Найдьонової, спостерігається втрата виховного й розвивального потенціалу, не акцентується участь у створенні культури самих школярів [6, с. 64]. Вчена пропонує паритетну діалогічну взаємодію, коли «дитина не перетворюється на об'єкт впливу, а її переживання, досвід – на засіб виконання навчального плану» [6, с. 69], а виявляється «повага до честі і гідності кожного учасника комунікації <...> розвивальний для особистості зміст спілкування» [6, с.71]. Вона вводить до

ключових слів такі терміни, як медіаризики, психологічні новоутворення, розвивальне спілкування [6, с. 64], а серед векторів медіапростору наголошує на важливості виявлення нових викликів та означення ймовірних перспектив розвитку медіаосвіти.

А сьогоднішнє домінування візуальних медіа над текстуальністю, письмом і мовленням «може призвести до атрофії всіх перцептивних можливостей людини, окрім зору, – застерігає український філософ О. Шинкаренко. – Тому сьогодні є потреба у долученні етичних досліджень до проблеми тотального візуального впливу» [16, с. 47].

Мета статті – розкрити потенціал і особливості використання аудійної театральної комунікації як одного з перспективних, на думку авторки, шляхів естетико-патріотичного виховання старшокласників, зокрема формування емпатійного поля в умовах інформатизації суспільства.

Виклад основного матеріалу. Літературно-церковні пам'ятки України – Київської Русі репрезентують історіософічне бачення, яке в подальшому обґрунтовуватимуть представники української філософсько-педагогічної думки.

Поява у XII ст. «Слова о полку Ігоревім» висунула на перший план незалежність і самобутність держави і засудила тих князів, для яких власна слава дорожча Вітчизни. Хоробрий Святослав каже:

*Біда – князі мені не підмогають;
Нінащо обернулася година* [10, с. 210].

Всеслав «ворожбу розпочинає... Новгородські ворота відчиняє», «три Мстиславенки славні не загороджують ворога від Половецького поля»...

Таким Баян віщує:

*Ні хитрому, ані гожому,
Ні бистрому, ані птицю схожому,
Не минути суда Божого* [10, с. 132].

Другий етап естетико-педагогічної думки (XVI–XVII ст.) – класична доба української філософії – теж базується на інваріантних загальнолюдських стійких якостях. Передусім, цей етап пов'язаний із творчістю Григорія Сковороди, який наставляв: людина – внутрішньо безкінечна, з'ясовуючи для себе цінність життя шляхом споглядання, пе-

реживання та інших способів духовної діяльності, вона зможе пізнати себе, оточуючих, навколишній *«прелестный мир»* [8, с. 75]. Досягти цього допоможе *«повільна самостійність»*: *«Знаходи годину і щоденно, потроху, але обов'язково і саме щоденно підкидай в душу... слово або вислів..., щоб думка живилась і росла, а не пригнічувалась»* [9, с. 223]. Його художньо-публіцистичні твори підкреслюють емоційно-вольове єство людини. Г. Сковорода постійно нагадує: *«серце людини любить добро, «серце є осередком душевного і духовного життя людини...»* [9, с. 223].

Ці ідеї були посилені у працях П. Юркевича, який свої філософські ідеї зреалізував у навчальному предметі з історії філософії, у прикладній частині – мистецтво, що професор викладав у Київській Духовній Академії [11, с. 197]. Тому не дивно, що серед речників філософсько-педагогічної думки у XIX – XX ст. були письменники П. Куліш, Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, В. Винниченко. Їхні інтереси збігалися у такій проблемі як **виховання і слово**. Не можна навчити і виховати людину поза її мовленням. Зустріч з мистецтвом слова створює умови, завдяки яким індивід може олюднити свої почуття, оприлюднити думки, відкривати в творах нові смисли.

Поглиблена робота над словом допоможе учневі відчувати, пережити слово, а не просто фіксувати його як зовнішню інформацію, тло, в якому існує людина.

Одним із сучасних шляхів словесної естетичної комунікації гіпотетично може стати медіапростір, а саме **аудіальна театральна комунікація**. Пишемо *гіпотетично*, оскільки почуттєва сфера, як добре відомо, «погано або загалом не піддається формалізації і просто не може бути сприйнята та засвоєна індивідом інакше, як засобами образного, метафоричного пізнання» [14, с. 254]. І якщо відсутність інтересу до медіапростору загалом не дорікнеш українським дослідникам, то такому новому чиннику впливу на учнів, як аудіопростір, що має аудіостимулювати виховання почуттєвої сфери старшокласників, увага майже не приділяється.

Аудіальна театральна комунікація спирається на такі засоби виразності,

як голосові контрасти, відтінки, напівтони тощо. Голос передає згусток емоцій персонажа, його характер. І якщо акторам вдасться вибудувати перед мікрофоном безбар'єрний зв'язок із слухачем, ми зможемо констатувати успішне здійснення комунікації – слухоряд буде утримувати слухачів довершеністю художнього слова, створених образів, які «оживуть» в уяві слухача, завдячуючи прийомам внутрішньої техніки голосу. Почувши людські долі, людина зможе краще зрозуміти й почути себе та оточуючих, творчо реалізувати цінності та смисли справжнього життя.

Зрозумівши і, головне, переживши етичні цінності, закладені в аудіальних театральних творах, учні збагатять свій тезаурус і налаштуються на сприймання раніше невідомих фактів і подій життя, вийдуть за межі буденного. Переживання надає нове збагнення раніше невідомої істини про буття, формує емпатійне поле молоді людини.

Позитивного результату, на жаль, швидко не отримати. Адже сьогоднішню картину школи складають, з одного боку, об'єктивна ситуація з COVID-19 та військові дії в Україні, що перевели школу на дистанційне спілкування, і «цифрові аборигени, які залежать від гаджетів, страждають на агресивну поведінку тощо» [13, с. 191], з іншого боку.

Проаналізувавши відповідність **рекомендованих для вивчення у старшій школі драматичних творів** меті естетичного виховання, свідчимо, що більшість завдань до них (а їх забагато) скерована на розвиток суто інформаційної сфери дитини. Про такі обов'язкові показники у сприйманні творів мистецтва, як емпатія, отримання естетичної насолоди, що дають духовне окрилення, можливість релаксації, звільнюючи часто «закріпачену» натуру учнів і гармонізуючи іноді порушені стосунки з оточенням, мова не йде.

Для багатьох учнів незрозумілими та нецікавими залишаються фабули п'єс: вони важко сприймаються учнями, які перебувають у полоні «візуального буму» і зовсім не готові до комунікації з драмою. Так відбувається в 10-му класі при опрацюванні драми Г. Ібсена «Нора». П'єса «скупченська» для сьогоднішніх учнів і більшість з них **читати** її

нецікаво. Можливо, подивитись у гарному виконанні на сцені або ж послухати запис, було б корисніше.

У тому ж 10-му класі, працюючи над програмним твором – п'єсою М. В. Голя «Ревізор», на запитання: «Про що п'єса?» – більшість учнів вважають, що вона «про те, що відбулось в повітовому містечку з його мешканцями». Тільки одна відповідь – «ця п'єса про корупцію» засвідчила вміння узагальнювати й робити висновки після уважного прочитання. Упевнені, якби ж ця п'єса була якщо не побачена, а хоч почута, то подібних відповідей було б більше.

Наше звернення до 11-класників у процесі роботи над драматичною поемою «Маруся Чурай» Л. Костенко розпочалось із пропозиції прочитати вголос на вибір уривок з твору. Спостерігаючи за школярами під час їхнього читання вголос, виявили, що 70% юнаків і дівчат були досить стриманими, щоб не сказати байдужими до переживань персонажів. А разом з цією «картиною» була виявлена й інша: прогалини не тільки в емоційній сфері, а й у мовленні – невиразна вимова на дикційному (манерою вимовляння), орфоепічному (володіння нормованою фонетикою національної мови – наголос, акустика, артикуляційні якості звуків) і фонетико-фонологічному рівнях (функціональна фонетика, пов'язана з основною одиницею звукового ладу – фонемою, що виконує значущу роль в освоєнні абетки та орфографії). Така прогалина шкодить процесу народження й висловлювання думки, підтверджуючи попередження академіка І. Дзюби у доповіді «Вимірювання слова»: «Складається враження, що Слово втрачає свої позиції в мистецтві, в культурі взагалі» [2, с.5].

«Рефлекс недбалого слова» не сприяє, а іноді зашкодить позитивному спілкуванню і способу взаємодії між людьми. «Скажи що-небудь, аби я тебе побачив» – цей вислів давніх римлян сьогодні є актуальним на тлі розповсюдження суцільних флешмобів, коли слова вигукуються, але внутрішньо не відчуються, не розвивають і не підносять молоду людину, не сприяють навіть силі і гнучкості голосу. А театр «завжди був і буде культиватором мови...» [4, с. 181]. І далі «...Українська мова пре-

красна... звикнути чути себе... Тут мають значення: тембр, висота, сила, тобто емоція на певному місці...» [4, с. 253].

Наступним завданням одинадцятикласникам було запропоновано широкі запитання і завдань до «Марусі Чурай», присвячені видатній українській жінці, яка безмежно любила Україну та її людей, складавши про це пісні.

Перший блок був пов'язаний з культурним контентом твору:

1. Назвіть соціальні й політичні події в Україні XVI ст., відображені в творі.

2. Які соціальні верстви представлені в творі?

3. Напишіть назви пісень, згадані в творі.

4. Які військові звання козаків зустрічаються в творі?

Другий блок представлено запитаннями, спрямованими на рефлексивну діяльність учнів, емоцій й почуттів, що виникли в учнів під час прочитання твору:

1. Якби ви вирішували Марусину долю, чим би ви керувалися, виносячи її вирок?

2. Які проблеми, поставлені у творі, актуальні й сьогодні?

3. Хто з героїв твору близький вам за характером, поведінкою, життєвим принципом?

Відповідаючи на запитання першого блоку, учні досить повно характеризували соціально-політичний стан України. У деяких відповідях згадується війна з польською шляхтою 1652 р., пожежа 1657 р., яка знищила Полтаву, битви при Жовтих Водах, Зборові та ін.

Назви пісень, авторство яких приписують Марусі Чурай, учні знають напам'ять.

Але результати також показали, що у старшокласників недостатньо розвинута емоційна сфера психіки. У відповідях не звучить своє, персональне, оригінальне ставлення до прочитаного. Спостереження за реакцією учнів показали, що, як правило, вчителі не ставлять перед ними таких проблем, не прагнуть встановлювати співрозмову, спонукати до діалогу з героями творів.

Тому нами було запропоновано слухову наочність – послухати у класі уривок з поеми (аудіозапис) у виконанні

народної артистки України Л. Кадирової. Цей невеличкий за обсягом уривок завдяки голосу і таланту акторки вивільнив текст з емоційно-нейтрального, на жаль, для багатьох учнів друкованого слова, допоміг школярам відчувати наснагу і духовну енергію слова хоча б на короткий термін, доводячи справедливість шевченківських рядків:

Ну що б, здавалося, слова...

Слова та голос – більш нічого.

А серце б'ється – ожива,

Як їх почує!.. Знать, од Бога

І голос той, і ті слова

Ідуть меж люди! [15, с. 419].

Це доводить можливість використання такого шляху для застороги учням не піддаватися «комасовленню» слова, розриву його єдності з почуттями, а відтак згасанню або і не виникненню культурного середовища в самій людині. Не штампувати надалі споживачів медіакультури, а використовувати рефлексивну траєкторію, скеровану через слово до себе. І звичайно – приділяти увагу мовленню. Цей твір є дуже плідним для освоєння звукових образів, які допоможуть сформувати і прикрасити соковиту рідну мову.

Ми вже писали і нагадуємо ще раз про значущість «принципу схваленого резонансу» [5, с. 13], що базується на латинському значенні слова *resono* – звучу у відповідь, відгукуюсь і передбачає суголосну, а не асинхронну поведінку вчителя й учнів відносно змістово-емоційних аспектів окремих ситуацій уроку.

Висновки. Розширивши естетичний досвід старшокласників засобами аудіального театру завдяки таким глибинним шарам, як мова і культура, художній твір постає не як сухий документ, а як цінність, закладена в ньому. Без подолання шаблонного стереотипного мислення годі й говорити про виховання патріотизму в юнацькому віці. Запоруку реальних естетико-патріотичних знань і відчуттів старшокласників може скласти аудіальна театральна комунікація, побудована на осмисленні минулого та сучасного за виміром й у контексті культури. Бачення аудіо-

театру як поля спілкування, діалогу та взаємопроникнення зумовить виразну моральнісну спрямованість до єдності своїх традицій, власної історії як ґрунту для патріотичного самовизначення.

Саме на цьому ж ґрунті українських культурних традицій, аудіотеатр допоможе ввести в побут учнів унікальну мову, прибрати лайливі слова-«паразити», і мова, нарешті, зв'яже їхні знання класичної і актуальної культури, постане вектором набуття мовленнєвого, світоглядного і почуттєвого досвіду. Звичайно, цей процес потребує часу і системності, щоб визріла внутрішня культура ставлення до слова, як до мистецької події.

Тому перспективними вважаємо такі напрями вирішення проблеми, як мовленнєві тренінги, ситуації, скеровані на розвивальне спілкування в галузі естетичного і збереження свого культурного суверенітету; міждисциплінарні й трансдисциплінарні підходи та ін.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Горський Вілен. Філософія в українській культурі. Київ : Центр практичної філософії, 2001. 236 с.
2. Дзюба І. Вимирання слова. *Дзеркало тижня*. 2004. 4 липня. № 29. С. 5.
3. Іларіон Київський. Слово про Закон и Благодать. *Давня українська література : хрестоматія*. Київ, 1992. С. 195–214.
4. Курбас Л. Філософія театру. Харків – Київ : Основи, 2022. 920 с.
5. Миропольська Н. Є. Художні цінності в життєвому просторі старшокласників: до постановки проблеми. *Мистецтво та освіта*. 2021, № 1(99). С. 10–14.
6. Найдіонова Л. А. Основні напрями і перші підсумки експериментального впровадження медіаосвіти. *Інститут соціальної та політичної психології НАПН України* : зб. стат. метод. сем. Київ, 2013. С. 60–75.
7. Неперервна педагогічна освіта ХХІ століття : зб. стат. НАПН України. Київ, 2022. 252 с.
8. Сковорода Григорій. Повне зібрання творів : у 2-х т. Київ : Наукова думка, 1973. Т. 1. 532 с.
9. Сковорода Григорій. Повне зібрання творів : у 2-х т. Київ : Наукова думка, 1973. Т. 2. 576 с.
10. Слово о полку Ігоревім. Київ : Рад. школа, 1989. 310 с.
11. Ткачук Марина. Київська академічна філософія ХІХ – початку ХХ ст. Київ : Центр практичної філософії, 2009. 247 с.
12. Устенко В. Категоричний імператив

гуманітаристики. Гуманітаристика: пошуки перетину психології, філософії та філології : зб. статей. Київ, 2020. С. 10–12.

13. Федорченко Т. Є. Особливості впливу цифрових технологій на здоров'я старшокласників. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал*. Івано-Франківськ : НАІР, 2021. С. 189–194.

14. Чурсін М. М. Мистецтво і виховання в контексті тенденцій інформаційного суспільства. *Виховання людини культури засобами мистецтва*. Київ : Ін-ут обдарованої дитини НАПН України, 2021. С. 248–263.

15. Шевченко Тарас. Кобзар. Київ : Держлітвидав України, 1963. 718 с.

16. Шинкаренко О. В. Етичні експлікації візуального повороту у сучасній культурі. *Українські культурологічні студії*. Київ : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2020. Вип. 1(6). С. 45–49.

17. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів : Астролябія, 2018. 608 с.

References

1. Horskyy, V. (2001). *Filosofia v ukrainiskii kulturi* [Philosophy in Ukrainian culture]. Kyiv: Tsentr praktichnoi filosofii.

2. Dziuba, I. (2004, July 4). *Vymyranня slova* [Extinction of the word]. *Dzerkalo tyzhnia*, 29, 5.

3. Ilarion Kyivskyi. (1992). *Slovo pro Zakon i Blahodat* [A word on Law and Grace]. *Davnia ukrainska literatura: khrestomatiia* (pp. 195–214). Kyiv.

4. Kurbas, L. (2022). *Filosofia teatr* [Philosophy of theatre]. Kharkiv-Kyiv: Osnovy.

5. Myropolska, N. Ye. (2021). *Khudozhni tsinnosti v zhyttievomu prostori starshoklasnykiv: do postanovky problem* [Artistic values in the life space of high school students: Before posing a problem]. *Mystetstvo i Osvita* [Art and Education], 1, 10–14.

6. Naidonova, L.A. (2013). *Osnovni napriamy i pershi podsumky eksperymentalnoho vprovadzhennia mediaosvity* [Main directions and first results of the experimental implementation of media education]. *Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii NAPN Ukrainy: zbirnyk statei metodolohichnoho seminaru* (pp.60–75). Kyiv.

7. Neperernva pedahohichna osvita XXI stolittia: zbirnyk statei NAPN Ukrainy [Continuing pedagogical education of the 21st century: collection of articles of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine]. (2022). Kyiv.

8. Skovoroda, H. (1973). *Tvory* [Works]: Vol. 1. Kyiv: Naukova dumka.

9. Skovoroda, H. (1973). *Tvory* [Works]: Vol. 2. Kyiv: Naukova dumka.

10. *Slovo o polku Ihorevim* [A word about Igor's regiment]. (1989). Kyiv: Radinska shkola.

11. Tkachuk, M. (2009). *Kyivska adademichna filosofia XIX – pochatku XX*

stolittia [Kyiv academic philosophy of the 19th and early 20th centuries]. Kyiv: Tsentr praktichnoi filosofii.

12. Ustenko, V. (2020). *Katehorychnyi imperativ humanitarystyky* [Categorical imperative of humanitarianism]. *Humanitarystyka: poshuky peretynu psykholohii, filosofii ta filolohii: zbirnyk statei*. (pp.10–12). Kyiv.

13. Fedorchenko, T. Ye. (2021). *Osoblyvosti vplyvu tsyfrovyykh tekhnolohii na zdorovia starshoklasnykiv* [Peculiarities of the influence of digital technologies on the health of high school students]. *Suchasnyi vykhovnyi protses: sutnist ta innovatsiyni potentsial* (pp. 189–194). Ivano-Frankivsk: NAIR.

14. Chursin, M. M. (2021). *Mystetstvo i vykhovannia v konteksti tendentsii informatsiynoho suspilstva* [Art and education in the context of information society trends]. *Vykhovannia liudyny kultury zasobamy mystetstva* (pp. 248–263). Kyiv: Institut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy.

15. Shevchenko, T. (1963). *Kobzar* [Kobzar]. Kyiv: Derzhlitvydav Ukrainy.

16. Shynkarenko, O. V. (2020). *Etychni eksplikatsii vizualnoho povorotu u suchasni kulturi* [Ethical explanations of the visual turn in modern culture]. *Ukrainski Kulturolohichni Studii*, 1(6), 45–49.

17. Yunh, K. H. (2018). *Arkhetypy i kolektyvne nesvidome* [The archetypes and the collective unconscious]. Lviv: Vydavnytstvo «Astroliabii».

Nataliya Yevgenivna Myropolska, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of Laboratory of Aesthetic Education and Artistic Education of the Institute of Problems of Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, nataliamyropolska@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7469-5111>

Audio theatrical communication: Educational aspect

The article examines the issues caused by the current situation in Ukraine and proposes the updating of the aesthetic of the educational process of high school students using audio theater communication. Having productively understood certain historical stakts of the process of aesthetic education, the author outlines a range of problems that require immediate resolution. Among them: the dominance of visual media over text media and, hence, speech negligence, which harms positive communication and the way people interact.

Hypothetically, a powerful means of overcoming this picture can be the audio-media space, in particular audio theatrical communication, which relies on such means of expression as vocal contrasts, shades,

semitones and so on, helping students to hear through the voice of a person, his destiny, and creatively realize the values of real life. Empathy is conditioned by relevant life experience, already developed kindness and sensitivity of emotional feeling. It is important that the student's empathetic field is ready to understand the other, is able to identify himself with the other person, realizing the need to treat the other as it is desirable that he should treat him.

One of the modern ways of verbal aesthetic communication can hypothetically be media space, namely audio theatrical communication. We write hypothetically, since the sensory sphere, as is well known, poorly or generally does not lend itself to formalization and simply cannot be perceived and assimilated by an individual other than by means of figurative, metaphorical cognition.

Observing the schoolchildren during their reading aloud, we saw that 70% of the boys and girls were quite restrained, not to say indifferent to the characters' experiences. And together with this «picture» another one was revealed: gaps not only in the emotional sphere, but also in speech - vague pronunciation in diction (manner of pronunciation), orthoepic (knowledge of standardized phonetics of the national language - stress, acoustics, articulatory qualities of sounds) and phonetic and phonological levels.

This proves the possibility of using such a way to prevent the child from succumbing to the «incarnation» of the word, breaking its unity with feelings, and thus the extinction or non-emergence of the cultural environment in the person himself. Do not stamp consumers of media culture in the future, but use a reflexive trajectory directed through the word to yourself. And, of course, pay attention to speech. This work is very fruitful for mastering sound images that will help to form and decorate a juicy native language.

Keywords: *aesthetic education, high school students, empathic field, audio media space, audio theatrical communication.*

Стаття надійшла до редакції 27.03. 2023 р.